

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 6.12.2002
COM(2002) 691 definitief

**VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN DE RAAD, HET EUROPEES PARLEMENT
EN HET ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ**

over het auteurschap van cinematografische of audiovisuele werken in de Gemeenschap

**VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN DE RAAD, HET EUROPEES PARLEMENT
EN HET ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ**

over het auteurschap van cinematografische of audiovisuele werken in de Gemeenschap

INHOUDSOPGAVE

I.	Het mandaat voor het verslag.....	5
II.	De achtergronden van de gedeeltelijke harmonisatie van het begrip auteurschap van cinematografische of audiovisuele werken in de Gemeenschap.....	5
1.	Algemeen	5
2.	De situatie vóór harmonisatie.....	6
III.	Het acquis communautaire inzake de oorspronkelijke auteursrechten bij cinematografische of audiovisuele werken	7
1.	Richtlijn 92/100/EEG.....	7
2.	Richtlijn 93/83/EEG.....	8
3.	Richtlijn 93/98/EEG.....	8
4.	Conclusie.....	9
IV.	Overzicht van de tenuitvoerlegging door de lidstaten.....	9
1.	De regeling van het auteurschap in de lidstaten.....	9
2.	De regeling van de overdracht van rechten in de lidstaten	10
V.	De gevolgen van harmonisatie	12
VI.	De eventuele behoefte aan verdere communautaire maatregelen	12
1.	De uiteenlopende regels inzake de oorspronkelijke auteursrechten in de interne markt	12
2.	De gevolgen van niet-geharmoniseerde dwingende regels in het nationale contractrecht inzake auteursrechten voor de internationale exploitatie van films	13
3.	De mogelijke gevolgen van de voor contracten op het gebied van de intellectuele eigendom geldende voorwaarden voor de interne markt	13
VII.	Conclusie.....	14

SAMENVATTING

Bij de goedkeuring van het gemeenschappelijk standpunt over Richtlijn 92/100/EEG betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom (van 18 juni 1992)¹, heeft de Commissie zich politiek verplicht een verslag over het auteurschap van cinematografische of audiovisuele werken in de Gemeenschap voor te leggen. Meer bepaald werd deze verplichting aangegaan op grond van artikel 2, lid 2, van de richtlijn, waarin het begrip auteurschap bij cinematografische of audiovisuele werken wordt geharmoniseerd en waarin is vastgelegd dat de hoofdregisseur van een film als de auteur of een van de auteurs ervan wordt beschouwd. Drie lidstaten die geen regeling hadden waarbij aan filmregisseurs auteursrechten worden toegekend, waren fundamenteel tegen deze bepaling gekant en vreesden dat hierdoor moeilijkheden zouden ontstaan voor de exploitatie van films op hun grondgebied. De verplichting maakte deel uit van het algemene compromis en had tot doel bepaalde garanties te bieden met het oog op deze vrees.

Ten gevolge van deze harmonisatie wordt de hoofdregisseur van een film nu in alle lidstaten als een van de auteurs ervan beschouwd. De communautaire wetgeving heeft echter niet tot een volledige harmonisatie van het begrip auteurschap bij cinematografische en audiovisuele werken geleid. Wie van de groep mensen die bij het maken van de film betrokken zijn, naast de hoofdregisseur als co-auteurs moeten worden beschouwd, is in de verschillende landen nog altijd niet op geheel dezelfde manier geregeld.

In tegenstelling tot wat voor de goedkeuring van Richtlijn 92/100/EEG werd gevreesd, zijn er geen bewijzen voor dat de gedeeltelijke harmonisatie van het begrip auteurschap tot moeilijkheden heeft geleid bij de exploitatie van werken of bij de doeltreffende aanpak van het ongeoorloofde gebruik van werken. Eventuele problemen bij de exploitatie van de werken, omdat er meer dan een auteur is, worden in de praktijk door contractuele regelingen ondervangen. Deze contractuele regelingen verschaffen de noodzakelijk middelen voor de exploitatie van werken. Voorbeelden hiervan zijn contractbepalingen die de aanpassing van al bestaand werk toestaan, contracten waarmee men zich verplicht tot het meewerken aan een filmproductie, licentieovereenkomsten en andere overeenkomsten betreffende de productie van de film.

Afgezien van bovengenoemde contractuele regelingen hebben de lidstaten wettelijke regels vastgesteld op grond waarvan de rechten op deze werken en op werken die aan het eindproduct ten grondslag liggen, aan de producent worden overgedragen, teneinde een efficiënte exploitatie van cinematografische en audiovisuele werken mogelijk te maken. Dergelijke regels betreffende de overdracht van rechten zijn ten minste voor bepaalde exploitatierechten ingevoerd, of zij hebben de vorm van wettelijke bepalingen betreffende werken die in dienstverband zijn gemaakt. Deze regels lopen ook vrij sterk uiteen met betrekking tot de methoden en de auteurs waarop zij betrekking hebben. De verschillen lijken in de praktijk echter niet tot grote problemen te hebben geleid, aangezien zij op hun beurt door contractuele regelingen worden ondervangen.

¹ Richtlijn 92/100/EEG van 19.11.1992, PB L 346 van 27.11.1992, blz. 61.

Kort samengevat, over het geheel genomen is gebleken dat de gedeeltelijke harmonisatie van het begrip auteurschap van cinematografische of audiovisuele werken een merkbaar effect heeft gehad op contractuele regelingen betreffende medewerkers aan en producenten van cinematografische en audiovisuele werken. Met het oog op een juist contractueel evenwicht en een goede werking van de interne markt is het noodzakelijk dat deze regelingen ook verder nauwlettend in het oog worden gehouden.

I. HET MANDAAT VOOR HET VERSLAG

Bij de goedkeuring van het gemeenschappelijk standpunt over Richtlijn 92/100/EEG betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom² hebben de Raad en de Commissie tijdens de vergadering van de Raad van 18 juni 1992 de volgende verklaring afgelegd:

"De Raad en de Commissie zijn overeengekomen dat de Commissie uiterlijk op 1 juli 1997 een verslag over het auteurschap van cinematografische of audiovisuele werken in de Gemeenschap zal opstellen."

Dit verslag is bedoeld om aan die politieke verplichting te voldoen. Het is in hoofdzaak gebaseerd op een studie van externe consultants en op de conclusies van de Commissie zelf. De vertraging bij de opstelling van het verslag is voornamelijk te wijten aan het feit dat de richtlijn door vele lidstaten pas zeer laat, in feite te laat, werd omgezet.

Het in bovengenoemde verklaring genoemde "auteurschap" wordt in dit verslag in ruime zin opgevat en omvat ook aspecten betreffende de oorspronkelijke rechthebbende en de wettelijke overdracht van rechten. Ook vraagstukken betreffende latere rechthebbenden, die nauw verband houden met de aspecten betreffende de oorspronkelijke auteursrechten, komen aan bod, zoals regels betreffende de overdracht van rechten en het niet voor afstand vatbare recht op een billijke vergoeding overeenkomstig artikel 4 van Richtlijn 92/100/EEG, dat ervoor moet zorgen dat auteurs een werkelijk voordeel hebben bij het in deze Richtlijn vastgelegde verhuurrecht.

De term "cinematografische of audiovisuele werken" moet zeer ruim worden opgevat en omvat bioscoopfilms, films die in opdracht van omroeporganisaties worden gemaakt, andere filmwerkzaamheden, zoals films op video, en andere bewegende beelden, met of zonder geluid.

II. DE ACHTERGRONDEN VAN DE GEDEELTELIJKE HARMONISATIE VAN HET BEGRIIP AUTEURSCAP VAN CINEMATOGRAFISCHE OF AUDIOVISUELE WERKEN IN DE GEMEENSCHAP

1. Algemeen

In het nationale recht zijn diverse oplossingen gevonden om ervoor te zorgen dat filmproducenten de exploitatierechten van een cinematografisch werk namens allen die aan het maken ervan hebben bijgedragen, doeltreffend kunnen uitoefenen. Bij deze oplossingen is ervan uitgegaan dat het vanuit praktisch oogpunt noodzakelijk is dat de betrokken rechten bij de producent liggen, zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de grondbeginselen van de auteursrechtelijke bescherming. Er moet een evenwicht worden gevonden tussen enerzijds de rechten en belangen van de natuurlijke personen die aan de intellectuele totstandbrenging van de film hebben bijgedragen en anderzijds de noodzaak een optimale exploitatie van cinematografische of audiovisuele werken te waarborgen.

² Richtlijn 92/100/EEG van 19.11.1992, PB L 346 van 27.11.1992, blz. 61.

De exploitatie van films is ook op internationaal niveau besproken. Overeenkomstig artikel 14bis van de Akte van Parijs (van 24 juli 1971) van de Berner Conventie voor de bescherming van werken van letterkunde en kunst wordt het auteurschap van cinematografische werken geregeld in het nationale recht van het land waar bescherming wordt gezocht. In artikel 14bis, lid 2, onder b), van de Conventie is een vermoeden vastgelegd dat erop neerkomt dat de producent van een cinematografisch werk verondersteld wordt zeggenschap te hebben over de exploitatie van dat werk. Dit vermoeden geldt wellicht echter niet voor de hoofdregisseur van een werk, zodat de regeling van dit aspect aan het nationale recht van de verdragsluitende staten wordt overgelaten.

Sommige landen kennen het auteursrecht dan ook in oorsprong aan de producent van de film toe, of aan de makers van de film met een rechtenoverdracht van rechtswege aan de filmproducent op het ogenblik van totstandkoming van het werk. Andere landen met een sterkere auteursrechtelijke traditie, bereiken hetzelfde resultaat door middel van een weerlegbaar vermoeden waardoor de rechten aan de producent worden overgedragen. Tot slot is er nog een derde groep landen waar de auteursrechten door middel van contractuele regelingen aan de producent worden overgedragen. Deze oplossingen verschillen niet alleen wat hun principes betreft maar ook in hun details, bijvoorbeeld in de behandeling van auteurs en rechten die onder een wettelijke overdrachtsregel vallen. De contractuele toewijzing van rechten heeft dus altijd al een belangrijke rol gespeeld, niet in de laatste plaats door de internationale dimensie van de exploitatie en distributie van films.

2. De situatie vóór harmonisatie

Voordat Richtlijn 92/100/EEG werd aangenomen, werd in **Ierland, Luxemburg** en het **Verenigd Koninkrijk** alleen de producent van een cinematografisch of audiovisueel werk als oorspronkelijke rechthebbende erkend. Afgezien van een paar uitzonderingen voor niet-zelfstandig werkende auteurs, werd in alle andere lidstaten de hoofdregisseur van een film als een van de auteurs ervan beschouwd. De kloof tussen deze twee benaderingen is echter kleiner geworden doordat in sommige lidstaten een wettelijk vermoeden van contractuele overdracht van exploitatierechten werd ingevoerd en in andere lidstaten voor een automatische rechtenoverdracht (*cessio legis*) ten behoeve van filmproducenten werd gekozen.

Op communautair niveau kwamen de vraagstukken betreffende het auteurschap voor het eerst aan bod in het groenboek van de Europese Commissie over het auteursrecht en de uitdaging der technologieproblemen³ dat een doeltreffende bestrijding van de piraterij tot doel had. In dit groenboek stelde de Commissie vast dat film- en video-opnamen weliswaar overal als cinematografisch of audiovisueel werk zijn beschermd, maar dat de vraag wie de exclusieve rechten bezit of wie geacht wordt de economische rechten namens alle medewerkers aan het werk te kunnen uitoefenen, per rechtsgebied anders is geregeld. De Commissie was voorts van mening dat zelfs in landen waar de rechten niet automatisch aan de producent worden toegekend, in de praktijk vaak contractuele regelingen zijn getroffen die de noodzakelijke rechten aan de producent overdragen en maatregelen ter bestrijding van piraterij mogelijk maken.

Het aanvankelijke voorstel van de Commissie voor een richtlijn betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde, met het auteursrecht verwante rechten⁴ bevatte geen poging om

³ COM(88)172 def.

⁴ COM(90)586 def.

het begrip auteurschap van cinematografisch werk te harmoniseren. Het idee om er tenminste voor te zorgen dat de hoofdregisseur van een film, in deze richtlijn, als auteur wordt erkend, werd voor het eerst geopperd in de Commissie cultuur van het Europees Parlement, die een amendement hierover goedkeurde. Dit amendement werd door de commissie ten principale, de Commissie juridische zaken, verworpen, maar later in de voltallige zitting met een meerderheid van stemmen aangenomen. De Commissie nam dit amendement in haar gewijzigde voorstel over⁵. Het nieuwe artikel 2, lid 2, leidde tot heftige discussies in de Raad. Uiteindelijk werd een compromis bereikt, waarbij in artikel 13, leden 4 en 5, uitzonderingen werden opgenomen met betrekking tot de toepassing in de tijd van deze bepaling. Voorts was de controversiële kwestie betreffende het auteurschap van films aanleiding tot bovengenoemde gemeenschappelijke verklaring waarin men zich tot de opstelling van dit verslag verplichtte.

Het Europees Parlement nam ook het initiatief om in Richtlijn 93/83/EEG tot coördinatie van bepaalde voorschriften betreffende het auteursrecht en naburige rechten op het gebied van de satellietomroep en de doorgifte via de kabel⁶ een bepaling op te nemen betreffende het auteurschap van cinematografische en audiovisuele werken die overeenkomt met het voor Richtlijn 92/100/EEG gesloten compromis. Met betrekking tot Richtlijn 93/98/EEG betreffende de harmonisatie van de beschermingstermijn van het auteursrecht en van bepaalde naburige rechten⁷, heeft het Europees Parlement zelfs amendementen voorgesteld die nog verder gaan. De uiteindelijke oplossing waarvoor door de instellingen werd gekozen, was om de voorwaarden van het compromis in de Richtlijnen 92/100/EEG en 93/83/EEG algemeen toepasbaar te maken.

III. HET ACQUIS COMMUNAUTAIRE INZAKE DE OORSPRONKELIJKE AUTEURSRECHTEN BIJ CINEMATOGRAFISCHE OF AUDIOVISUELE WERKEN

1. Richtlijn 92/100/EEG

Overeenkomstig artikel 2, lid 2, van de richtlijn betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom wordt de hoofdregisseur van een cinematografisch of audiovisueel werk in deze richtlijn als de auteur of een van de auteurs van dat werk beschouwd. De lidstaten kunnen bepalen dat andere personen als co-auteurs worden beschouwd.

Zoals hierboven al werd vermeld, hadden praktische en economische overwegingen ertoe geleid dat in het nationale recht de rechten overwegend bij de producent werden gelegd, omdat hij werd beschouwd als degene is die het best in staat is over de economische exploitatie van het werk te beslissen. Hiertoe pasten de lidstaten verschillende methoden toe. Soms was de filmproducent de oorspronkelijke rechthebbende, soms ook werden de noodzakelijke exploitatierechten van rechtswege aan de producent overgedragen van de natuurlijke personen die aan de totstandkoming van het werk hadden meegewerkt (en die in de meeste systemen als "auteur" werden erkend). Deze regels hebben hetzelfde resultaat als regels die filmproducenten vanaf het begin als auteurs erkennen, omdat zij personen die niet de scheppers van het werk zijn, als oorspronkelijke of latere rechthebbenden erkennen.

⁵ COM (92)159 def.

⁶ Richtlijn 93/83/EEG van 27.9.1993, PB L 248 van 6.10.1993, blz.15, artikel 1, lid 5.

⁷ Richtlijn 93/98/EEG van 29.10.1993, PB L 290 van 24.11.1993, blz. 9, artikel 2, lid 1.

De richtlijn moest dus ook aandacht besteden aan de wettelijke overdracht van rechten. Overeenkomstig artikel 2, lid 6, samen met artikel 2, lid 5, kunnen de lidstaten bepalen dat een auteur, behoudens andersluidend beding, geacht wordt zijn verhuurrecht aan de filmproducent te hebben overgedragen, wanneer hij individueel of collectief met een filmproducent een contract voor de productie van een film heeft gesloten. Deze mogelijkheid om in een vermoeden te voorzien moet samen met artikel 4 van de richtlijn worden gelezen, waarin is bepaald dat een auteur die zijn verhuurrecht heeft afgestaan, het recht op een billijke vergoeding voor de verhuur behoudt, waarbij dit recht niet voor afstand vatbaar is.

De richtlijn voorziet niet echt in een algemene harmonisatie van het begrip auteurschap van cinematografische of audiovisuele werken, aangezien de definitie van "auteurschap" alleen "in deze richtlijn" geldt, die ten aanzien van de auteurs alleen de harmonisatie van het verhuurrecht en het uitleenrecht beoogt. De definitie van "auteur" maakt dus alleen duidelijk wie de oorspronkelijke rechthebbende van het verhuurrecht en uitleenrecht is. Wat de overdracht van rechten betreft, biedt artikel 2, lid 6, van de richtlijn de mogelijkheid in een vermoeden van overdracht van het verhuurrecht te voorzien, maar blijft de situatie waarin het verhuurrecht van rechtswege vanaf het begin toebehoort aan iemand die niet de auteur van het werk is, buiten beschouwing. De lidstaten zijn echter niet verplicht om de regels van artikel 2, leden 2 en 6, toe te passen op andere rechten dan het verhuurrecht en uitleenrecht.

2. Richtlijn 93/83/EEG

In overeenstemming met de richtlijn tot coördinatie van bepaalde voorschriften betreffende het auteursrecht en naburige rechten op het gebied van de satellietomroep en de doorgifte via de kabel, kennen de lidstaten auteurs een uitsluitend recht toe de mededeling aan het publiek per satelliet van auteursrechtelijk beschermde werken toe te staan. In artikel 1, lid 5, is het compromis van artikel 2, lid 2, van Richtlijn 92/100/EEG voor deze richtlijn overgenomen. Daarmee was de gedeeltelijke harmonisatie van het begrip auteurschap van cinematografische of audiovisuele werken niet alleen op het verhuurrecht en uitleenrecht van toepassing, maar ook op de mededeling aan het publiek per satelliet.

De richtlijn bevat geen uitdrukkelijke bepalingen inzake het recht op de mededeling aan het publiek per satelliet die vergelijkbaar zijn met die van artikel 2, leden 5 en 6, van Richtlijn 92/100/EEG betreffende een vermoeden van overdracht van het verhuurrecht.

3. Richtlijn 93/98/EEG

In artikel 2, lid 1, van de richtlijn betreffende de harmonisatie van de beschermingstermijn van het auteursrecht en van bepaalde naburige rechten is voor het eerst bepaald dat de hoofdregisseur van een cinematografisch of audiovisueel werk algemeen als de auteur of een van de auteurs wordt beschouwd (d.w.z. zonder deze definitie te beperken tot "deze richtlijn").

Wat de ontvankelijkheid van regels inzake een vermoeden van overdracht van exploitatierechten betreft, stelt overweging 4 van Richtlijn 93/98/EEG vast dat de bepalingen van deze richtlijn de toepassing door de lidstaten van artikel 14bis, lid 2, onder b), c) en d), en lid 3, van de Berner Conventie onverlet laten, waardoor de verdragsluitende landen, zoals hierboven al werd gezegd, in feite enige speelruimte wordt gelaten.

Voorts is in artikel 2, lid 2, van Richtlijn 93/98/EEG bepaald dat in de hele Gemeenschap dezelfde referentie voor de berekening van de beschermingstermijn geldt. Aangezien de algemene regel voor gemeenschappelijk auteursrecht, die in artikel 1, lid 2, is opgenomen, op

nationale regels is gebaseerd en niet voldoende harmonisatie biedt met betrekking tot cinematografische of audiovisuele werken, is in artikel 2, lid 2, bepaald dat de beschermingstermijn van een cinematografisch of audiovisueel werk 70 jaar bedraagt na de dood van de langstlevende van de volgende personen, ongeacht of zij al dan niet als co-auteur zijn aangewezen: de hoofdregisseur, de scenarioschrijver, de auteur van de dialogen en de componist van de muziek die specifiek voor gebruik in het cinematografische of audiovisuele werk is gemaakt. Dat betekent dat de lidstaten bij de berekening van de beschermingstermijn alleen de in de richtlijn genoemde medewerkers in aanmerking hoeven te nemen, ongeacht wie op nationaal niveau auteursrechten op de film bezit.

4. Conclusie

Richtlijn 93/98/EEG heeft de respectieve bepalingen van de Richtlijnen 92/100/EEG en 93/83/EEG geconsolideerd en behandelt een cinematografisch of audiovisueel werk als het werk van verschillende medewerkers, waarvan de hoofdregisseur als auteur een overeenkomstige auteursrechtelijke bescherming geniet. Deze gedeeltelijke harmonisatie van het begrip auteurschap werd in zekere mate beperkt doordat tot de goedkeuring van Richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij⁸ (die een geharmoniseerd reproductierecht, een geharmoniseerd recht van mededeling aan het publiek inclusief het recht van beschikbaarstelling, en een geharmoniseerd distributierecht voor de auteurs van werken invoert) slechts weinige uitsluitende rechten van filmauteurs op communautair niveau waren geharmoniseerd. Hoewel in deze richtlijn niet in een vermoeden van overdracht van de geharmoniseerde rechten is voorzien, kan op basis van artikel 14bis, leden 2 en 3, van de Berner Conventie worden toegestaan dat ook met betrekking tot de door deze richtlijn geharmoniseerde rechten uiteenlopende nationale regels inzake de oorspronkelijke rechthebbenden en het vermoeden van rechtenoverdracht worden toegepast.

IV. OVERZICHT VAN DE TENUITVOERLEGGING DOOR DE LIDSTATEN

1. De regeling van het auteurschap in de lidstaten

Met betrekking tot de verplichting de hoofdregisseur als auteur te erkennen, achtten sommige lidstaten het niet nodig omzettingsmaatregelen in te voeren, aangezien zij reeds aan deze verplichting meenden te voldoen. Wanneer wel nieuwe wetgeving noodzakelijk was, bleek het tempo waarin de lidstaten de nieuwe bepalingen aannamen nogal uiteen te lopen, ongeacht de in de richtlijn vastgestelde omzettingstermijn. Stukje bij beetje hebben inmiddels echter alle lidstaten hun wetgeving aan de verplichting aangepast of laten weten dat hun wetgeving al voor de goedkeuring van Richtlijn 92/100/EEG hieraan voldeed.

In **Ierland en het Verenigd Koninkrijk** wordt de filmproducent nog altijd van rechtswege als auteur van een cinematografisch werk erkend. Voor de goedkeuring van Richtlijn 92/100/EEG was de filmproducent de enige die in deze landen de auteursrechten op een cinematografisch werk bezat. De producent werd en wordt nog altijd als de schepper van een film beschouwd, omdat hij verantwoordelijk is voor de maatregelen die, niet in de laatste plaats op financieel vlak, voor het maken van een film noodzakelijk zijn. Ierland en het Verenigd Koninkrijk hebben later expliciet de hoofdregisseur als auteursrechthebbende

⁸ Richtlijn 2001/29/EG van 22.6.2001, PB L 167 van 22.6.2001, blz. 10

toegevoegd. De situatie in **Luxemburg** is hiermee vergelijkbaar. De producent en de hoofdregisseur worden als oorspronkelijke auteursrechthebbers beschouwd.

Spanje, Italië en Portugal bepalen precies wie als de auteurs van een cinematografisch of audiovisueel werk worden beschouwd, zonder het auteurschap aan de filmproducent toe te kennen. Als auteurs worden beschouwd de regisseur, de auteurs van teksten en boeken waarop de film is gebaseerd (script, scenario, dialoog, bewerking) en de auteurs van de filmmuziek. Daarmee worden andere, niet genoemde personen die een creatieve bijdrage aan de film hebben geleverd van het co-auteurschap uitgesloten, waardoor een hoog niveau van rechtszekerheid wordt bereikt. **Griekenland** kent het auteurschap van cinematografische of audiovisuele werken uitsluitend aan de hoofdregisseur toe. Auteurs die aan de film hebben meegewerkt en wier bijdragen afzonderlijk kunnen worden geëxploiteerd, bezitten echter de rechten op hun eigen bijdrage.

In **Duitsland, Oostenrijk, Nederland, Denemarken, Finland, Zweden, België en Frankrijk** geeft de eigenlijke wetstekst geen uitsluitel over wie als de auteur van een werk moet worden beschouwd. In deze landen wordt het auteurschap toegekend aan de natuurlijke personen die creatief aan de intellectuele schepping van de film hebben bijgedragen.

Duitsland en Oostenrijk kennen het auteurschap van cinematografische of audiovisuele werken in feite alleen toe aan auteurs die aan de schepping van de film hebben meegewerkt en wier individuele creatieve bijdragen niet afzonderlijk kunnen worden geëxploiteerd. Doorgaans is dat de hoofdregisseur, maar ook de cameraman, de filmeditor, de geluidsontwerper en anderen kunnen als auteurs van de film worden beschouwd, op voorwaarde dat hun specifieke bijdrage aan het originaliteitscriterium voldoet. Ook Nederland beschouwt de natuurlijke personen die creatief aan het werk hebben bijgedragen, als de oorspronkelijke rechthebbenden op het auteursrecht. Volgens de heersende opvatting behoort ook de hoofdregisseur daartoe.

Denemarken, Finland en Zweden hebben geen specifieke regels ter bepaling van het auteurschap van cinematografische of audiovisuele werken. Zij baseren zich op de algemene regels inzake auteurschap en kennen het auteurschap toe aan personen die een doorslaggevende creatieve bijdrage aan het werk als geheel hebben geleverd, ongeacht of deze individuele bijdragen afzonderlijk kunnen worden geëxploiteerd. Gewoonlijk zijn dat in ieder geval de hoofdregisseur en de scenarioschrijver. Anderen, zoals de componist van de filmmuziek, kunnen ook als auteur van een werk worden beschouwd, op voorwaarde dat hun specifieke bijdrage aan het originaliteitscriterium voldoet en in het werk als geheel een doorslaggevende rol speelt.

België en Frankrijk hebben een algemene regel betreffende het auteurschap van cinematografische of audiovisuele werken en koppelen die aan een lijst van personen die geacht worden aan de eisen voor auteurschap te voldoen. Zij kennen het auteurschap toe aan personen die aan de film hebben meegewerkt en wier individuele creatieve bijdragen niet afzonderlijk kunnen worden geëxploiteerd, aan de auteurs van werken die speciaal voor de film werden gemaakt en die los van de film kunnen worden geëxploiteerd en aan de auteurs van werken die al voor de film bestonden. De lijst van personen die als co-auteurs van een film worden beschouwd, is echter beperkt en omvat niet assistent- of secundaire auteurs.

2. De regeling van de overdracht van rechten in de lidstaten

Uit het bovenstaande blijkt dat een film vele auteurs kan hebben. Om de exploitatie van films in de praktijk mogelijk te maken, hebben de lidstaten dan ook regels vastgesteld waardoor de

rechten op films en op de aan een film ten grondslag liggende werken worden overgedragen aan de producent, of regels die vaststellen wie de oorspronkelijke rechthebbende op in dienstverband gemaakte werken is. Deze regels verschillen aanzienlijk van land tot land, zowel wat de toegepaste methode (*cessio legis*, weerlegbaar vermoeden op basis van contracten, vermoeden van erkenning overeenkomstig artikel 14bis van de Berner Conventie, toewijzing op basis van een dienstverband) als wat de dekking betreft.

Wat de methode betreft, hebben **Oostenrijk** en **Italië** bijvoorbeeld voor een automatische rechtenoverdracht (*cessio legis*) gekozen waarbij de auteursrechten aan de makers van de film worden toegekend, maar bepaalde economische exploitatierechten op het ogenblik van totstandkoming van de film van rechtswege aan de filmproducent worden overgedragen. **België, Duitsland, Griekenland, Spanje, Frankrijk, Luxemburg, Nederland, Portugal, Denemarken, Finland** en **Zweden** kennen een weerlegbaar vermoeden van rechtenoverdracht. Met betrekking tot al bestaande werken is dit vermoeden gebaseerd op het contract dat een audiovisuele bewerking toestaat, en met betrekking tot de film zelf en andere werken die aan de film ten grondslag liggen, op contracten tussen de auteurs en filmproducenten ten aanzien van de productie van de film. In het recht van de meeste landen is een contract waarin de auteur zich tot meewerking aan de film verplicht, voldoende om het vermoeden te doen ontstaan, zodat uitdrukkelijke contractuele bepalingen inzake de toewijzing van rechten niet noodzakelijk zijn.

In **Ierland** en het **Verenigd Koninkrijk** wordt de producent als oorspronkelijke auteur van de film beschouwd. In het nationale recht van deze landen wordt de hoofdregisseur evenwel als co-auteur erkend. De vraag hoe de auteursrechten tussen de producent en de hoofdregisseur worden verdeeld, lijkt te worden geregeld in afspraken die met inachtneming van de contractvrijheid door de partijen worden gemaakt. De wettelijke regels betreffende rechtenoverdracht in Ierland en het Verenigd Koninkrijk betreffen slechts het verhuurrecht van auteurs van aan films ten grondslag liggende werken.

In sommige lidstaten is echter ook bepaald dat, behoudens andersluidende afspraak, de oorspronkelijke auteursrechten op een cinematografisch werk dat door een werknemer in dienstverband is gemaakt, aan de werkgever toekomen. Dat is in ieder geval het geval in Ierland, het Verenigd Koninkrijk en Nederland. Deze regels betreffende werken die in dienstverband zijn gemaakt, lijken te betekenen dat de hoofdregisseur geen rechten op het werk bezit wanneer hij als werknemer werkt. De Commissie wil nader onderzoek doen naar de correlatie tussen de regels die rechten aan werkgevers doen toekomen en de in de richtlijnen opgenomen dwingende regels betreffende het auteurschap van cinematografische of audiovisuele werken en het niet voor afstand vatbare recht op vergoeding.

Wat de dekking betreft, zijn in het recht van de lidstaten verschillende oplossingen gevonden. Meer bepaald lijken **België, Duitsland, Griekenland, Italië, Luxemburg, Nederland, Portugal** en **Oostenrijk** hun regels betreffende de overdracht - min of meer expliciet - te beperken tot audiovisuele exploitatievormen, waardoor niet-audiovisuele merchandising- en andere afgeleide rechten, theaterrechten en grafische rechten zijn uitgesloten. In **Spanje** en **Frankrijk** is uitdrukkelijk bepaald dat de regels betreffende rechtenoverdracht niet van toepassing zijn op theaterrechten en grafische rechten. In **Denemarken, Zweden** en **Finland** is voorzien in een vermoeden van toewijzing van de nodige exploitatierechten aan de producent.

Hoewel de verschillen talrijk en aanzienlijk zijn, lijken de verschillende wettelijke bepalingen inzake een vermoeden van rechtenoverdracht één kenmerk met elkaar gemeen te hebben. Zij zijn doorgaans op bijna alle personen die aan een cinematografisch of audiovisueel werk

hebben bijgedragen van toepassing, met uitzondering van de auteurs van muziekwerken. De regels die gebaseerd zijn op een vermoeden van rechtenoverdracht gelden niet voor auteurs van muziekwerken, omdat de uitvoeringsrechten in de muzieksector onder het op internationaal niveau opgerichte systeem van collectief beheer vallen.

V. DE GEVOLGEN VAN HARMONISATIE

Met Richtlijn 92/100/EEG werd de notie ingevoerd dat de hoofdregisseur van een audiovisueel of cinematografisch werk als de auteur of als een van de auteurs van dat werk moet worden beschouwd. Dit heeft duidelijk tot een sterkere positie van de hoofdregisseur geleid, aangezien de lidstaten hun wetgeving geleidelijk hebben aangepast. Tegelijkertijd zijn contractuele regelingen belangrijker geworden, omdat zij de gevolgen van deze nieuwe bepaling compenseren. Afspraken over de productie van films zijn aan de gewijzigde wetgeving aangepast en verschaffen daarmee een nieuwe basis voor de exploitatie van films. In tegenstelling tot wat voor de goedkeuring van Richtlijn 92/100/EEG werd gevreesd, heeft de harmonisatie in de praktijk niet tot problemen geleid.

Het effect van deze gedeeltelijke harmonisatie van het begrip auteurschap werd in zekere mate beperkt, doordat tot de goedkeuring van Richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij slechts weinig uitsluitende rechten van filmauteurs op communautair niveau waren geharmoniseerd. Niettemin kenden de lidstaten die hun wetgeving moesten aanpassen (Ierland, Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk) aan de hoofdregisseurs alle auteursrechten toe, dus niet alleen het verhuurrecht, het uitleenrecht en het recht van mededeling aan het publiek per satelliet.

Tot slot zij erop gewezen dat geen radicale verandering van de oorspronkelijke situatie heeft plaatsgevonden door de verschillende maatregelen om het begrip auteurschap van cinematografische werken op Europees niveau te harmoniseren. Wie van de groep mensen die bij het maken van de film zijn betrokken, als auteur van het werk moet worden beschouwd, is nog altijd niet overal op geheel dezelfde manier geregeld.

VI. DE EVENTUELE BEHOEFTE AAN VERDERE COMMUNAUTAIRE MAATREGELEN

1. De uiteenlopende regels inzake de oorspronkelijke auteursrechten in de interne markt

Hoewel in de richtlijnen is bepaald dat de hoofdregisseur van een audiovisueel werk als een auteur ervan moet worden beschouwd, zijn geen andere wijzigingen inzake het auteurschap van audiovisuele werken opgenomen. De in de richtlijnen opgenomen regels inzake het vermoeden van toewijzing van rechten hebben slechts een zeer beperkte toepassing. Er zijn nog altijd verschillen met betrekking tot wie in de verschillende lidstaten wel en wie niet als auteur van een film kan worden beschouwd en aan wie de oorspronkelijke rechten op een film toekomen. De aanzienlijke verschillen lijken in de praktijk echter niet tot grote problemen te leiden. De verschillen tussen de nationale regelingen betreffende het eigendom van de rechten op audiovisuele werken zijn in de praktijk ondervangen door contractuele oplossingen en lijken niet te hebben geleid tot handelsbelemmeringen die een doeltreffende exploitatie van rechten tussen de lidstaten in de weg staan.

2. De gevolgen van niet-geharmoniseerde dwingende regels in het nationale contractrecht inzake auteursrechten voor de internationale exploitatie van films

Er zijn grenzen gesteld aan de contractvrijheid als middel om problemen die uit uiteenlopende wettelijke bepalingen inzake het auteursrecht kunnen voortvloeien, op te lossen. Van oudsher zijn in het nationale contractrecht inzake auteursrechten diverse dwingende regels ten behoeve van auteurs of gebruikers opgenomen, die meestal tot doel hebben de zwakkere partij bij het contract te beschermen. Deze regels die de contractvrijheid beperken, kunnen van invloed zijn op de mogelijkheden van producenten om de voor de internationale exploitatie van films vereiste rechten te verwerven. Het kan niet worden uitgesloten dat dergelijke nationale regels, zolang zij niet zijn geharmoniseerd, tot moeilijkheden op de interne markt kunnen leiden. Zolang de exploitatie van cinematografische en audiovisuele werken in de interne markt voornamelijk in contracten wordt geregeld, zal het nationale contractrecht inzake auteursrechten ook verder nauwlettend in het oog moeten worden gehouden.

3. De mogelijke gevolgen van de voor contracten op het gebied van de intellectuele eigendom geldende voorwaarden voor de interne markt

Het auteurschap houdt nauw verband met het beheer van rechten en zou verder onderzocht moeten worden in het kader van de follow-up van de mededeling van de Commissie uit 1996 inzake het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij⁹.

In deze mededeling heeft de Commissie zich verplicht tot voortzetting van haar onderzoek inzake de problematiek van het beheer van rechten in het licht van de ontwikkeling van de markt, en met name met het oog op de informatiemaatschappij. De resultaten van de internationale conferentie betreffende het beheer en rechtmatig gebruik van intellectuele eigendom, die in juli 2000 door de Europese Commissie in Straatsburg werd georganiseerd, bevestigden dat de marktontwikkelingen ervoor zorgen dat licentieregelingen voortdurend aan de nieuwe behoeften worden aangepast. Het onderzoek van aspecten van het contractrecht die de exploitatie van de intellectuele eigendom betreffen, blijft dan ook belangrijk. Verder zal men zich bij een analyse van het beheer van rechten in Europa niet alleen moeten concentreren op vraagstukken als het collectief beheer, de verschillende wijzen waarop afstand kan worden gedaan van auteursrechten en naburige rechten, het contractrecht inzake auteursrechten en het mogelijk effect van niet-geharmoniseerde beperkingen van de contractvrijheid op het verkeer van auteursrechtelijk beschermde goederen en diensten in de interne markt, maar ook op de regels die bepalen aan wie auteursrechten toekomen en de rol die deze regels bij de toewijzing van rechten en de distributie van goederen en diensten spelen.

Eén van de resultaten van de informatiemaatschappij is de toenemende transnationale exploitatie van beschermde werken en diensten. In dit licht doet de Commissie uitvoerig onderzoek naar de voorwaarden die op contracten betreffende de intellectuele eigendom in de lidstaten van toepassing zijn om zo het eventuele effect van de verschillende nationale wetsbepalingen op de interne markt te evalueren. Dit onderzoek moet zich ook uitstrekken tot de uiteenlopende nationale regels betreffende het beheer van het niet voor afstand vatbare recht op een vergoeding, zoals dat in artikel 4 van Richtlijn 92/100/EEG is vastgelegd.

Door middel van contractuele regelingen kunnen de voor de exploitatie van een film vereiste rechten hoofdzakelijk bij de filmproducent worden gelegd op een wijze die met de

⁹ COM(96)568 def. van 20.11.1996.

grondbeginselen van het auteursrecht en de naburige rechten verenigbaar is. Dergelijke regelingen kunnen dus een doeltreffend middel voor de distributie van cinematografische en audiovisuele werken in de interne markt zijn.

VII. CONCLUSIE

Uit dit verslag blijkt dat de gedeeltelijke harmonisatie van het begrip auteurschap de positie van de hoofdregisseur van een cinematografisch of audiovisueel werk heeft versterkt, omdat hij als auteur ervan wordt beschouwd. De communautaire wetgevende maatregelen hebben evenwel niet geleid tot een volledige harmonisatie van het oorspronkelijke auteurschap inzake deze werken.

In tegenstelling tot wat voor de goedkeuring van Richtlijn 92/100/EEG werd gevreesd, zijn er geen bewijzen voor dat de toekenning van het oorspronkelijke auteurschap aan de hoofdregisseur van een film moeilijkheden veroorzaakt bij de exploitatie of distributie van een film of voor de doeltreffende bestrijding van piraterij en ander ongeoorloofd gebruik van dergelijke werken. Hoewel bij de goedkeuring van de richtlijn werd beweerd dat deze bepalingen tot een grotere complexiteit bij de behandeling van rechten zouden leiden, worden de relevante exploitatierechten in de praktijk bij wet of contractuele regeling aan de producent overgedragen. Met inachtneming van de contractvrijheid worden de betrekkingen tussen de producent en andere rechthebbenden in afspraken betreffende de productie van de film vastgesteld. Ook eventuele moeilijkheden ten gevolge van uiteenlopende nationale wetbepalingen worden door contractuele regelingen ondervangen.

Het wordt steeds ingewikkelder de rechten op cinematografische en audiovisuele werken doeltreffend te beheren, aangezien er met de ontwikkeling van informatietechnologieën steeds meer kanalen zijn waarlangs deze werken kunnen worden geëxploiteerd. Om ervoor te zorgen dat contractuele regelingen ook verder een uitstekend middel voor de efficiënte distributie en exploitatie van cinematografische en audiovisuele werken in de interne markt blijven, moeten we deze regelingen en de voorwaarden die volgens het nationale recht hierop van toepassing zijn nauwlettend in het oog blijven houden. De Commissie zal verder onderzoek doen naar de oorspronkelijke auteursrechten en de overdracht van rechten en zal daarbij ook vraagstukken betreffende het beheer van rechten in het algemeen onder de loep nemen en de verdere ontwikkelingen in dit verband analyseren.